శివవేంకటీయ గ్రంథమాల. | సప్తమపుష్పము.

పుత్రికాస్మృతి

(కరుణరసభూయిష్టము.)

ఇది

అంగలూరు పురవాస్తవ్యుఁడు

నందగిరి వేంకటప్పారాయ

విరచితము.

మొదటికూర్పు 1,000 ప్రతులు.

బెజవాడ వాణీముద్రాక్షరశాలయందు

బి. కే. స్వామిచే ముద్రితము.

1915.

 [వెల 2 అణాలు.

పత్రి లక్ష్మీబాయి

సంపాదకీయ భూమిక.

ఇది "పుత్రికాస్మృతి" యను కరుణారసపూర్ణమగు చిన్నిపొత్తము. ఇందు వర్ణింపఁబడిన "లక్ష్మీబాయి" నాకుం గాదిలి మేనగోడలు. ఈగ్రంథకర్త లక్ష్మీబాయికి దండ్రియు విద్వత్కవియు. నీమె సహోదరులు నల్వురు వరుసగా రామాబాయి, లక్ష్మీబాయి, భరతాబాయి, శత్రుఘ్నాబాయి యను పేరులం బెట్టి గ్రంథకర్త తనకుంగల రామభక్తిని వెల్లడించె. ఈయన వ్రాసిన గ్రంథములలోఁ బెక్కులు రామకథావర్ణితములేయగు. పుత్రసంతానము లేని యీమహోదారుండు స్త్రీసంతానమే యైహికాముష్మిక సాధనమని సాధించి స్త్రీవిద్యాపాఠశాలాస్థాపనాది బహుకార్యంబులొనర్చినాఁడు. ప్రథమసంతానమగు రామాబాయి, లక్ష్మీబాయి యను వారలు కవలబిడ్డలు. వీరిపుట్టుకయే యంగలూరు స్త్రీవిద్యాఖేలనంబునకుం బుట్టినిల్లుగాఁ జేసినది. వీరలవిషయమై యీతలిదండ్రులు చూపించిన ప్రేమాదులు వర్ణనాతీతములు. రూపగుణవిద్యాసంపదలయందిందు భేదంబు సెప్పుటకుఁ దలిదండ్రులుం దొట్రుపడుచున్నప్పుడితరుల వేఱుగ జెప్పనేల? ఏక కాలమందుద్భవించి, యేక కాలమందుఁ బరిణయములంగాంచి, యేక కాలంబునందీడేరి యుభయ వంశంబుల వారినుద్ధరించెదరని నమ్మియుండిరి. అందద్దానివమ్ముగావించిన యీలక్ష్మీబాయియను సూర్యకిరణలక్ష్మియస్తమానము మిగుల దుఃఖావహము. దుర్భరసంపతామూలము. పదునాలుగేండ్లప్రాయంబుననే గర్భవతియగు నీబా

లారత్న మునకు సీమంతముంజేయం గూర్చికొనిన సామగ్రులు పైతృకకర్మల కుపయోగింపఁజేసిన తలిదండ్రుల వ్యసనాధిక్య మెట్టిదియో యెవరువర్ణింపఁగలరు? అకాలప్రసవమొంది పుత్ర కిశోరముతో హఠాత్తుగ స్వర్గగమనమొనరింపం గన్నులారఁ గాంచిన యితరజనంబులకే గుండెలుబ్రద్దలగుచుండఁ, గని, పెంచి, తమకేడుగడగా భావించికొనెడి మాతాపితృల కెట్లుండు నని వ్రాయఁగలను? దుఃఖాధికదినంబులందుఁ దజ్జనకుండగు గ్రంథకర్తగారిచే వ్రాయఁబడిన యీపద్యంబులను సేకరించి విషయ నిర్ణయముగ నింకుఁబొందుపరచితి. ఈబాలికామణికి తొమ్మిదేండ్ల ప్రాయంబునఁ దీయంబడిన ఛాయాపటంబొండు నాయొద్దనుండినందున దాని నిందు ముద్రింపించితిఁ గాన నీగ్రంథకర్తగారికిని వీరిధర్మపత్ని యు నాకక్కయునగు శేషగిరమ్మగారికి నిందుమూలమున నాకృతజ్ఞత తెలియంబడులాగుఁన నీ శీర్షిక నాబుద్ధికొలంది నున్నదున్నట్లు వెల్లడించినాఁడ. ఓసజ్జనులారా! నవరసంబులలో మూఁడవదగు నీకరుణారసంబు ప్రతిపద్యములోను సీకవి విభావానుభావ వ్యభిచార సంచారీభావములతో స్థాయీభావంబు ప్రధానంబుగా సహృదయ హృదయంబుల మొలకలెత్తునటుల సంఘటింపఁజేసెఁ గావున రసజ్ఞులిందలి రసంబు ప్రతిపదంబునను గ్రోలుదురని నమ్ముచున్నాఁడ. ఓంశాంతిశ్శాంతిశ్శాంతిః.

గుడివాడ.
6—3—1915.

ఇట్లు,
యల్లంరాజు వేంకట నరసింహాం,
సంపాదకుఁడు.

పీఠిక.

కృష్ణామండలములోని యంగలూర నివాసమొందిన యానందగిరి వేంకటప్పారాయకవిని నేనింతప్పటినుండియు నెఱుఁగుదు. ఇతండాంధ్రంబున ననేక ప్రబంధములను సులభశైలిని వ్రాసిన ప్రౌఢకవి. అంగలూరు గ్రామాధిపతి. మఱియుం దనకుంగల పుత్రికామణుల నల్వురిలోఁ దొంటి యిద్దరును గవలై జన్మించుటం జేసియో! సమాన తరుణరూపరేఖావిలాసానురూప కనక ప్రతిమాస్వరూప సంపన్నలగుటంబట్టియో ? తనహృదయపుటంబున నక్షయ్యంబుగ నూటలూరుప్రేమ రసఝళంఝళిలలో నీపుత్రికాద్వితయంబును, సురాసుర కరతల బంభ్రామ్యమాణ మంథరగిరి మథ్యమానదుగ్ధసాగరాంతరాళ తరంగమాలావళులలోఁదేలు నొకమహారత్నయుగళంబు భాతి ననుకరింప మెప్పించుచుఁ గాలక్షేపముఁజేయుచుండ నీనడుమ నందు రెండవది "లక్ష్మీబాయి"యను రత్నమును భగవంతుండగు నుపేంద్రుండు, నాఁడు చింతామణి నింద్రుండాకర్షించిన విధంబున నకస్మాత్తుగ నపహరించిన కతంబున నీకవియుఁదా వివేకవంతుండవయ్యు నాటిరఘురాముండువోలె నరలీల ననుసరించి కష్టదశకోర్వక, దుఃఖరస ముట్టిపడులాఁగున నిట్టిపుత్రికాస్మృతిని చేసిచేసి మిత్రబోధనలచేఁ దనస్వయంవ్యక్తతకనుపడ నద్దుఃఖరసంబంతయు శాంతరసంబుగ మార్చి లోకోప

కారకమగునట్లు స్మృత్యంతమున నొక కొన్ని పద్యములు శాంతి వైరాగ్యప్రధానంబుగఁ బఱచి సహజసిద్ధంబగు తన యయ్యుపేంద్రుని కైంకర్యంబు నవార్యంబుగ బ్రకటించుకొని మనస్సమాహితుఁడయ్యె. తొల్లియిట్లే పండితరాయలు భామినీవిలాసమును, వ. సు. రాయఁడు సతీసుత స్మృతులను, వ్రాసి శాంతింబొందిరి. అందులకుఁ దార్కాణగా నీకవి పుత్రికాస్మృతిఁజేసి శాంతి రసప్రధానుండయ్యెనని తోఁచుచున్నది. ఇందు వలన దుఃఖవైరాగ్య మార్గములిట్టివని లోకమునకు బోధపడకమానదు. పండితులిందలి గుణాగుణంబుల గైకొందురుగాక.

ఇట్లు విధేయుఁడు,
కురుగంటి సూర్యనారాయణ శాస్త్రులు,
క్వీన్ మేరీ గవర్నమెంటు యిండియన్
గరల్సు హైస్కూలు ప్రధానాంధ్ర
సంస్కృతోపాధ్యాయుఁడు,
విశాఖపట్టణము

శ్రీ

పుత్రికాస్మృతి.

శా॥ నీసంకల్పము లిట్టివంచెరుగరా, నీ లేజగర్భాదులున్
నీసర్వజ్ఞత యద్వితీయము, భవన్నిత్యప్రభావంబుధీ
వ్యాసాగమ్యమఖండమూర్తివి జగన్నాధా! నన్నున్ నేటికీ
వ్యాసంగంబునఁ దేల్పఁజూచితె? నిన్నున్ ధ్యానించెదన్నిత్యమున్॥

—♦జ న న ము♦—

బుధ ౯-౧౧	ర చ ౫-౬	కే ౪	శు ౨
	భరణీ ద్వితీయ చరణము.		
			ల ౪
శ ౪	గు-రా ౯ ౧౦		

సీ॥ శార్వరివత్సర చైత్రకృష్ణంబున
నమవసగడచి పాడ్యమగుతిథిని (29-4-00)

భరణితారాయుక్త భానువారంబున
నపరాహ్ణవేళ సూర్యాధిపత్య
సింహాలగ్నమున నంచితసూర్యహోరను
జనియించితివి నీదుజాతకమున
తనుభావపతి ధర్మమునశశితోనుండ
సౌమ్యుఁడు కుజుఁడు సప్తమమునొంద

గీ॥ గురుఁడు రాహువునాల్గిఁటఁ గూడబుద్ధి
యందు శనియును భృగుపుత్రుఁ డాయమందుఁ
గర్మమునఁగేతువుండ యోగ్యఫలసిద్ధి
లభ్యమగునండ్రు జోస్యులు లక్ష్మిబాయి! ౨

—♦ బాల్యము ♦—

ఉ॥ అందవుఁదొట్లలో మెఱఁగునప్పుడు తల్లిరో! 'దాయిదాయి' యం
చుం దమిఁగేలుసాప నునుసొట్టలుబుగ్గలఁదోఁప నవ్వుచున్
గెందలిరాకుసోయగము గేరెడుచేతులనెత్తికుల్కు ని
న్నుందిలకించిపొంగెడు నన్నున్ విడనాడితటమ్మ! కూఁతురా!॥3

చ॥ తలుకుమెఱుంగుగజ్జలరొదల్చెవిపండువుఁగూర్పముంగయిన్
బొలుచుపసిండివత్తులొరపుల్ నెఱపన్ దమిప్రాఁకునాఁడు నీ
చెలువముసూచి ముచ్చటలు సెందినకన్నులుదశ్రుపూరని
స్త్రులములుగాఁగ నిన్నిటులఁజూడగనయ్యెఁగదమ్మ! కూఁతురా!॥

చ॥ తడఁబడిలేచియాఁచికొని తప్పటడుంగులువెట్టుచున్నదున్
బెడఁగడరంగవచ్చి కనువిందుగ ముందఱనాడుచుండున

ప్పుడు నినుఁ బాంసుకేళిఁ బలుముచ్చటలన్ దిలకించి పొంగు నా
యెడఁదయిఁకెట్లు నేఁడిది సహించును దెల్పఁగదమ్మ! కూఁతురా!॥

చ॥ అలరుపుటంబులన్ గెలుచు నబ్రపుఁ గెంపెదవుల్ మిటారమున్
గులుకఁగఁ బంచదార పలుకుల్ వెదఁజల్లఁగ "నత్త, తాత" యం
చలతియలంతిపల్కుల నొయారముగాఁ బలుకంగ విన్న వీ
నులకట! దుఃఖవార్తవిని నూల్కొనఁజాలునటమ్మ! కూఁతురా!॥

చ॥ పెదవిచివుళ్ళ చెంత మురిపెంబుగఁ బన్మొలకల్ గనంబడన్
బోదలెడు లేఁతనవ్వు నునుమోమున కందముఁ గూర్పఁ దేనియల్
సెదరఁగ ముద్దుమాటలు వచించెడు నీ చెలువుం దలంచినన్
మదియిఁక వేయివ్రక్కలయి మ్రగ్గక యుండునటమ్మ! కూఁతురా!

చ॥ కడియములన్దియల్మెఱుఁగు గజ్జెలు పాదములందు మ్రోయగాఁ
దడఁబడి కేకిసల్గొనుచుఁ దారుచుఁ గేరుచు ముద్దులొల్కఁగా
నడచుచు లేఁతనవ్వు వదనంబున కొండొకచెల్వుఁ గూర్పవ
చ్చెడు నినుఁ గాంచి సమ్మదము జెందుట లెన్నఁడొ! సెల్లెగూఁతురా!

చ॥ కళుకు పసిండి వత్తులు నిగారములీన నవాంగుళీప్రవా
ళలలితకాంతులబ్బురములన్ జిలుకన్ నునుఁ గేలుదమ్మి సొం
పలరఁగఁ జూచి కజ్జములనల్లన వేఁడెడు నీదు ముద్దు చె
య్వులు దలపోసి చిత్తము ననోర్వఁగ శక్యమటమ్మ! కూఁతురా!

చ॥ కరయుగళంబునన్నులు మఱఁగన్నుల కాటుక బాష్పపూరముల్
బెరసి మొగంబునఁ దలమబింకపుఁ గోపపు ముద్దుచూపుల
బ్బుర మొడఁగూర్పఁగాఁ జిఱుతపోరిడి చిందులు ద్రొక్కు నాటి నీ
మురిపెము సూచి పొంగుమము ముంచితె! నేఁడు శుగబ్ధి కూఁతురా!

—• విద్యాభ్యాసము •—

ఉ॥ వచ్చెను లేదొ పంచమపు వర్షము నాఁదగు ప్రాయమందె నీ
కచ్చుగ విద్దెలన్ గఱప యత్నము సేయుచు భారతీసము
ద్యచ్చరణాంబుజద్వయ సమర్చన నీచిఱు కేలఁ జేయుచో
హెచ్చిన ప్రీతిఁ గన్న కను లేయవి నాయివి! ముద్దుకూఁతురా!॥

చ॥ ఎదఁదలపోసి బాలికలకీపురమందునఁ బాఠశాలతా
నొదవిన యేని కోరినటులొప్పిదమై సమకూరునిందు మీ
చదువునకంచుఁ గష్టములు సైచి ఘటించితిఁ బాఠశాల నా
మదినదిదోఁచినన్ వగపు మానఁగఁ జాలునటమ్మ! కూఁతురా! ॥

చ॥ పలకలు పుస్తకంబులును బాణితలంబునఁ బట్టి ముద్దునన్
బలుకుచుఁ బాఠముల్ వెరపునన్మది వల్లనవేసికొంచు నె
చ్చెలులనుగూడి ప్రొద్దునను చెన్నలరన్ బడికేగునట్టి నీ
చెలువుదలంచుకొన్న వెతఁజెప్పఁదరంబటె! ముద్దుకూఁతురా!

చ॥ వెరపున మోమునందు నొకవింత తెఱంగు చెలంగ నొజ్జలన్
దరసితదాజ్ఞ చేత పఠితంబగు పాఠము నొప్పగించి యు
త్తరపఠనీయమున్గాని హితంబుగ స్కూలుననుండు వేళ నీ
మురిపెముఁ గాంచి పొంగుదినముల్దలపోయఁగఁ జాలఁ గూఁతురా!

చ॥ పలుమరునున్ని దారముల బంతులుగుట్టుచు వింతవింతరం
గులఁబలు క్రొత్తచందములుగూర్చుచుఁ జొక్కపుఁగుట్టుతీర్పులన్
వలఁతితనంబు నేర్చి జతవారలలోఁగడుమెచ్చుగన్న నీ
యొలమిదలంచుకొన్న మది నేగతి సైపగవచ్చుఁ! గూఁతురా! ॥

ఉ॥ అందమువీూఱఁగా శ్రుతికిహార్మోనియమ్ముఘటించి తేనియల్
చిందగఁ బంచమ శ్రుతిరుచింపఁగ సుస్వరగీతవర్ణముల్
పొందుగనభ్యసించుతఱి ముచ్చటగాఁబలుకుంబొలంతి రూ
పొందినమాడ్కి నిన్నుఁగని యుల్లముచల్లఁగనుంటిఁ గూఁతురా!

చ॥ హరుమోనియంబుమెట్లపయి నందపుజాజుజగానిగారముల్
పొరయఁగనంగుళీకలనముల్ ఘటియింపుచుమేళవించి సు
స్వరమునఁద్యాగరాజుకృతిఁబాడెడుచో నినుఁజూచి నాపయిన్
గరుణనువచ్చుభారతినిగాఁ దలపోయుదుఁగాదె! కూఁతురా!॥

ఉ॥ ఎక్కడనుంతుహార్మోనియ మెక్కడవీనులనిండియున్న నీ
చొక్కపుగానమాధురిమ జొబ్బిలు తేనియ గ్రుమ్మరింతు నిం
కెక్కడఁజూతు నప్పలుకుటింతిసమగ్రశుభావతారమై
చక్కఁగఁదోఁచునిన్ను మదిసైచియిఁకేమిటనో ర్తుఁ గూఁతురా!॥

చ॥ వలతితనంబుఁదోఁచు చెలువంబగునీదగు చేతికుట్టునన్
మొలచినరీతి నాకులును మొగ్గలుపూవులుకాయలొప్పులన్
గులికెడుశాటికల్‌గనిన గుండెలు వ్రీలి తలంపులన్నియున్
కలఁగినశింపకున్కి శిలగాఁదలఁతున్ హృదయంబు;కూఁతురా! ॥

ఉ॥ వారకస్త్రీలకున్ జదువవశ్యమటంచుఁదలంచినందుకున్
గోరికదీర బాలికలకున్ వెతకోరిచి పాఠశాల చే
కూరిచినందుకున్ జదువుకొంటివి నీవనియుబ్బినందుకున్
దీరిచితే; ఋణంబు! కడతేర; నిఁకేమనఁనేర్తుఁ! గూఁతురా ! ॥

శా॥ విద్యాదేవతవీవుగల్గ నిచటన్ వృద్ధింగనెంజాల నీ
విద్యాశాలయటంచు బాలికలు దద్విద్యాగురుల్ పొదులున్

సద్యస్సమ్మదులై రి నీవుదివి భాషాయోష సేవింపఁగా
నుద్యోగించిచనంగఁ జాలననుతాపోపేతులై రందరున్॥ ౨౧

వరాన్వేషణము

చ॥ కలదొకవార్తన్ పుత్రికకుఁ గాంతునిరోయఁగఁ దండ్రికెంతయో
నలుగుడుగల్గునంచు నదినాయెడసార్థకమాయె; రూపరే
ఖలుగలనీకు యోగ్యతనుగల్గువరున్వెదకంగ, నందునా
యలయికయింతదీరసిదె యంతయుదిర్చుతటమ్మ! కూఁతురా!

ఉ॥ ఎన్నిదినాలుగ్రుమ్మరితి నెందఱి నెందఱి వేఁడుకొంటి నే
నెన్నిపురంబులన్ దిరిగి యెన్నిశ్రమల్ సహించికొంటి ని
కన్నిటఁ దుల్యుఁడౌ వరునకై; లభియించెను లేదో! దానినా
కన్నులుచల్లఁగాఁ గనుటకైనను లేదుగదమ్మ! కూఁతురా!

చ॥ తనయలుపుట్టరాదు తలిదండ్రులకున్ మఱియాఁడుబిడ్డకై
కొనబులనెన్నియెన్ని సమకూర్పవలెన్. దగుభర్తఁ గూర్పఁగా
ననవరతంబుఁ జిత్తమురియాడుట యెంతనిచెప్పవచ్చు నీ!
కొనకిదిదుఃఖమో సుఖమొ కూర్చునెఱుంగఁగ రాదు కూఁతురా!

సీ॥ అప్పత్రివారల యన్వయంబరయ స
త్సంప్రదాయమ్ము యశస్సమేత
మనుచువిచారించి యధికయత్నమ్మున
గోరినిన్వారింటి కోడలుగ నొ
నర్చియానందించినందుకు నీయత్త
వారింటిపూర్వుల తీరుఁదప్పి

పోకుండనీభర్తకీ కడరెండవ
పెండిలియోగంబుపెట్టి మాకు

గీ॥ నారనేరని కడుపుఁజిచ్చుంటఁగట్టి
భర్తకు వియోగదుఃఖసంభ్రమముసుట్టి
తలఁపులోన త్తగారి కు త్తలమువెట్టి
యట్టె నిముసంబులోఁ మాయమైతె! తల్లి! ౨౫

—♦ వివాహము ♦—

ఉ॥ ముద్దులపట్టిపెండ్లియని ముచ్చటతోఁ ధనమెట్లొకూర్చి నేఁ
దద్దయునాసతో సముచితప్రథితోత్సవముల్ సుహృజ్జనుల్
పెద్దయునుల్లసిల్లఁగడుఁ బేర్మినొనర్చితి నాటియారటం
బద్దిరతీరదయ్యెఁ దుదికంతయువ్యర్థమొనర్తె కూఁతురా! ౨౬

చ॥ మురుగులుఁనుంగరంబులును ముచ్చటసేయఁగఁబచ్చగాజులన్
హారితరుచుల్ బెనంగొనఁగ నందములొల్కెడునీదుకేలుదా
మరవరుచేతఁబెట్టి పరమార్థముఁగాంచితినంచుఁబొంగితిన్
మఱువఁగరాదు నాటిపరమప్రియమెన్నఁటికైనఁ గూఁతురా!॥

—♦ రూపము ♦—

చ॥ కళుకుపసిండిచొక్కటపుఁగాంతులొగిన్ వెదఁజల్లునీదు మై
తళుకులలోనఁగాంచనకృతంబగుభూషణపాళి ప్రొద్దుముం
గలినునుదీపపుంగలికఁగాఁ గనుపించునటంద్రు నాదుక
న్నులలరఁజూచి సంతసిలనోఁచకపోతిఁగదమ్మ! కూఁతురా!॥

చ॥ నునుమెరుఁగానిదువ్విసుమనోహరమౌజడవైచి పూసరుల్
గొనబుగఁజుట్టి నాగరపుగ్రొందళుకుల్ విలసిల్ల నెమ్మొగం
బునఁదిలకంబుదిద్ది రవభూషణముల్ మెరయంగ నీవుని
ల్చినఁ బలుకుంబడంతి కృపచేననుఁబ్రోవఁగవచ్చెనంచు నా
మనమునసంప్రమోదమునుమాటికినొందుదుజమ్మికూఁతురా!

—• అత్తింటికంపుట •—

ఉ॥ సారెలుచీరలున్ గలిమిచక్కటితో నరణంబులిచ్చి నా
కోరికదీరబొమ్మ సరకున్ గొనియిచ్చియు నత్తవారియి
ల్సేరగనంపి నెవ్వగలుచిత్తమలంపఁగనుంటినిప్పుడే
తీరుననోర్చి యుల్లమును గ్రిప్పుదుఁజెప్పఁగదమ్మ! కూఁతురా! ॥

మ॥ మునుపత్తింటికిఁబోవఁగాన్కలిడి సమ్మోదంబుతో వీడుకో
ల్గొనిపోరే! యిపుడట్టినెచ్చెలులు కన్గొల్కుల్స బాష్పంబులన్
దనుకన్ నిగ్గడసారివీడ్కొలుప బిడ్డా! వచ్చియున్నారు నీ
కనులన్ జూడఁగ రాదఁటే! తగునఁటే! కాఠిన్యమిట్లూనఁగన్ ॥

—• గుణసంపత్తి. అత్తయందలి భర్తయందలి భక్తి •—

చ॥ కనఁబడెధర్మశాస్త్రములఁ గామినియత్తనుదల్లి;గాఁగ భ
ర్తనుతనదైవమంచు నెడఁదన్ దలపోయుటయొప్పనంచు దా
నినిపుడు సార్థకంబుగను నీనడతంగనుగొంటినింక నా
కునుగడుకీర్తిగల్గుననుకొంటిని నమ్మికయుంటిఁ గూఁతురా!

చ॥ సరసిజగేహయత్తయలశారదకోడలుగాన వారలి
ద్దఱునొకచోటనుండరన ధారుణినెవ్వరునత్తయింటికో

టరమునగల్కలేకమనుటంగనఁజాలుదుమట్టిచోట నీ
వరసుగుణాప్తి యేమనఁగవచ్చును నీయెడనత్త నత్తపై
నరుదుగనీదుప్రేమఁగని యందఱునద్భుతమంద్రు కూఁతురా!

చ॥ పెనిచితిమేమునిన్నుఁ గడుఁబ్రీతిఁగ నత్తిలుసేరునంత మా
పెనుపునకంటె నెక్కుడుగఁ బెంచెగదే నినునత్త నీదుక్రొ
న్నెనరును నీవిధేయతయు నీసుగుణంబులుసూచి నిన్ను నా
ఘనతరగర్భరత్నమని గాటపుఁబ్రేముడిఁగంటి, కూఁతురా ! ౩౮

ఉ॥ చిన్నతనానఁ జిత్తమునఁ జిక్కఁగనెక్కొనె దైవభక్తి నీ
కెన్నఁగఁ బ్రాయమెచ్చినపు డీశుఁడుభర్తయె సాధ్వికన్న మా
టన్నె అనవిమ్మ సుంతయుఁదడంబడ కుత్తమభక్తిఁజిత్తమం
దున్నలకొల్పి నిండుమదితోఁ బతిఁగొల్చితివమ్మ కూఁతురా !

చ॥ కఱుకుఁదనాననెక్కుడెడఁ గట్టిఁడియై పతియీసడించినన్
మెరమెరలేకయుల్లమున మెల్లఁగఁబల్కుచు స్రమభావవై
గురుతరభక్తితో మెలఁగి కొల్చితివీసుగుణాంబురాశి క్ర
మ్మఱలభియించునే; పతికిమాకు! నిఁకెక్కడిమాట! కూఁతురా!

చ॥ కసరుచుభర్త కోపగతిగ్రాకొనినప్పుడు భక్తియుక్తిఁ బెం
పెసఁగవినీతవేషవయి యెంతయునోర్చి తదాభిముఖ్యమే
యసదృశమౌవరంబనుచు నాత్మదలంచి మెలంగునట్టి నీ
దుసుచరితంబుగాంచిపొలఁతుల్ నుతియింతురుగాదె! కూఁతురా!

చ॥ చదివితివీవుగ్రంథములు సాధ్వి తెలుంగిదియంచు నట్టి నీ
చదివినయర్థమంతయుఁ బ్రశక్తిఁగ నాచరణంబుఁ జేసితీ

సదమలబుద్ధివైభవము చక్కఁగనెక్కడదక్కె నీకు మా
సదనమువన్నెకెక్కెనని చాలఁగనమ్మితినమ్మ! కూఁతురా! ౩౮

చ॥ కనఁబడెనెక్కొ యివ్విధముగా నిఁకనెక్కడనైన నత్తపై
ననుపమభక్తి నత్తఫలహారము సేయక యూరకున్న నే
నునుభుజియింపనంచనుట నూతనమిట్టిచరిత్ర మిన్ని మే
ల్గానములు నేర్చి మమ్మిటులఁ గుందుఁడటంచనిపోవనాయమే ॥

మ॥ అనురాగంబున భక్తియుక్తియు విధేయత్వంబపూర్వంబుగాఁ
దనరం గొల్చితి భర్తన్ నిక్కవముగా దైవంబటంచిప్పుడా
తనికీవేమని చెప్పిపోయితివె! నాతల్లీ! మనంబందు నే
యనుమానంబిడికొంటివ్రా తెలియరాదయ్యెన్ గుమారీమణీ!

మ॥ నినునత్తింటికిఁ బంచువేళ నెవియేనిన్ గోరు నవ్వస్తువుల్
గొని తెప్పింపఁగఁ గొన్ని రూప్యములు నీకున్ జేతిలోఁ బెట్టఁగా
ననురాగంబున భర్తకిష్టమగు నాయావస్తువుల్ తెచ్చికొం
డని యర్పించితి వట్టిప్రేమ యిపుడేమైపోయెనే భర్తపై॥ ౪౧

సౌభ్రాత్రత

మ॥ తినుబండారములేమి తెచ్చినను బుత్రీ! నీకు నీయక్కకుం
చని చేఁబెట్టినఁ బిల్చి యక్కకును మేలౌ వానిమున్నిచ్చి యా
వెనుకన్ గల్గినదీవు గైకొనుదు నీవిన్నాణమున్ సౌహృదం
బును సౌభ్రాత్రత నీదు సొమ్ములని మెప్పున్ మెచ్చుకొంద్రందఱున్॥

బీదలయందలి దయ

శా॥ బీదల్సాదలుకుంట్లుగ్రుడ్డులునునా భిక్షాటకుల్వచ్చినన్
మోదంబాదరముల్ జిగుర్పఁ బనులెన్నో యుండినన్ మాని వే
వేదద్దీనులఁజేరి చేకొలఁదిగా బిచ్చంబులంబెట్టెదీ
పీదాక్షిణ్యము నీదుసొమ్ముగదవే యేమందునోపుత్రికా ॥

సౌజన్యత

మ॥ కలుపుంగోరుతనంబుసౌమ్యతయు నిక్కంబెన్న నీసొమ్ములే
యఁలకుగ్లర్ దొరసాని నీవలనఁగాదామాపయిన్ సాదరా
కలనన్ జూపిమెలంగు పెల్ల! మగువంగావచ్చునే; యెన్నిజ
న్మలకైనన్! నినువంటికూఁతురు లభింపన్ గల్గునే! నాకిఁకన్॥

గర్భవతియగుట

శా॥ ఇంతుల్సంతసమంద శైశవమునందీడేరి తత్తత్క్రియా
సంతోషంబాడఁగూర్చి గర్భవతివై సంప్రీతిమాతాపితృ
స్వాంతంబుల్దృహిత్రప్రసూకలితలాభప్రాప్తిఁగాంక్షింపఁగా
నంతర్జీర్ణముచేసిపోయితివె! మాయాకాంక్షలన్ బుత్రికా! ॥

ఉ॥ ఎంతయుమేలు నేటికి లభించెను వేఁకటిఁదాల్చెఁబుత్రి సీ
మంతముఁజేయఁగావలయునంచుఁ బ్రయత్నముజేసి సమ్మద
స్వాంతతఁగూర్చువస్తువులు పైతృకకర్మలకయ్యె నిట్లుదు
శ్చింతలఁగూర్చు మాలవిధిసేఁతలు అంపపుకోతలయ్యెఁగా! ॥

ఫొటో

శా॥ నీయక్కన్ నినుఁబూరుషాకృతులుగా నేబొఫొటోగ్రాఫున్
దీయన్ జేసి తదీయబింబములఁ బుత్రీపుత్రభావంబునన్
నాయొద్దన్ దగనిల్పుకొందు నెపుడున్ నాతల్లి! నేఁడాఫొటో
నేయోర్మిన్ గనుగొందు నెట్లుమది సైరింతున్ భరింతున్ సుతా!

కోర్కె తీర్పలేమి

ఉ॥ మామిడిపండునీకునతిమాత్రముగాఁ బ్రియమంచెఱింగియున్
వేమరునీవు తెమ్మనుచు వేఁడు టెఱింగియు గర్భిణీమనః
కామితసిద్ధి సేఁతవిధిగాఁగ నెఱింగియుఁ దెచ్చిపెట్టలే
కేమెయినుంటి, నీకతినమేమిటవచ్చెను! ముద్దుకూఁతురా! ॥ ౪౮

ఉ॥ చాలియునీదుకోరిక వెసన్ గొని తీర్పఁగలేక తేఁకువన్
మాలిన నేనుముట్టనిఁక మామిడిపండిల గల్గినంతకున్
బేలతనాన నేమిదలపెట్టిన నీదగుకోర్కెఁదీర్పఁగాఁ
జాలుదునా! యిసీ! కలుషజన్ముఁడ నేమనుకొందుఁగూఁతురా!

అనుతాపము

ఉ॥ జ్యోతిషమందునన్ ఫలము లూర్జితలీలవచింత్రు పెద్దలే
రీతినినమ్మవచ్చు? నవిరిత్తమనోభ్రమగాక; మున్ను నీ
జాతకమెల్లఁజూచి ఫలసంగతి గాంచియువారు చెప్పిరే!
యాతఱినీకుమృత్యువు ఘటిల్లునటంచొకమాట! కూఁతురా

ఉ॥ దూఱఁగ నేల! శాస్త్రములదుందుడుకుందనమోర్చి పెద్దలన్
సారెకు నాడ నేల! గతజన్మమునం దెటువంటి పాపమున్
గూరిచికొంటిమో! యిపుడు కూడక వీడునె కర్మతంత్రముల్
నేరుతురే? తొలంగిచన! నిర్జరులేనియు ముద్దుకూఁతురా! ౧౧

మ॥ పదునాల్గేఁడులు ముప్పదేడుదినముల్ భద్రస్థితిన్ మమ్ము స
మ్మద వారాన్నిధి నోలలార్చియు నపస్మారంపుటానంద యం
దదయ జ్యేష్ఠగ శుక్లసప్తమిని నయ్యాదిత్యవారంబు రే (31-5-14)
యిదివిన్ జేరితె దుఃఖవారినిధి మమ్మెల్లన్ బడన్ద్రోయుచున్!

మ॥ రవివారంబున సూర్యహోరనల మార్తాండానుపాల్యంబు లే
యవిలగ్నంబున నుద్భవంబయితి వోరాజన్మ సంబంధ జా
త విశేషంబది యెట్టిదో రవిదశన్ దద్భాను వారంబునన్
దివికిన్ జేరితి వెంతచేసె ఖలుఁడో తిజ్మాంశుఁడో పుత్రికా! ౧౩

మ॥ పదునాల్గేఁడులు ముప్పదేఁడుదినముల్ ప్రాయంబు, నత్తింటనీ
వదసంగాపురమ్మైదు మాసములు చేయంజాలి తార్నెల్లుదా
హృదభారంబటఁ గష్టపాటువడ రెండేనాళ్లు, గర్భచ్యవం
బది కాలుంగడె, జీవవిచ్యుతి నిమేషార్ధంబె హా! పుత్రికా॥ ౧౪

మ॥ కనులన్మోడ్చిన నీపయిన్ గల మనఃకంపంబుగాఁ దోఁచినన్
నిను నమ్మా! యనిపిల్చి చెంతనిలువన్ నిల్వంగనుల్వడ్డ మా
డ్కిని బల్కేదగ నీవు కన్గొనిన చూడ్కిన్ గన్న నాగర్భ మం
దనయంబారని చిచ్చువోలెఁ గుదురై యారాటమున్ బెట్టెడున్॥

మ॥ పలుకంజాలని నీదుచూపుఁగని హృద్భగ్నంబుగా వేగవై

ద్యులకై పర్విడి వాయువేగమున నేఁ దోతెంచు నాలోనఁ గ
న్నులలోఁ జిచ్చులు వెట్టిపోయితివి నన్నుం, గన్నతండ్రిం దుదిన్
బలుకై నంజెవిఁ వేసి పోవ నకటా భారంబుగాఁదోఁచెఁగా॥ ౧౭

క॥ నీవే సంసారసుఖము
నీవే తనమేలటంచు నిక్కముగా సం
భావించు తల్లిదుఃఖితఁ
గావించి చనంగ నీకుఁ గాళ్ళెట్లాడెన్?॥ ౧౮

శా॥ ప్రేమావేశమపారమై పెరుగఁ బేర్మిన్ గూడి యాజన్మమ
త్యామోదంబున నెట్టివేళలను బాయన్ లేక యేకాకృతిన్
నేమంబొప్ప మెలంగుచుంటిరిగదా నేఁడట్టి మీయక్క యా
రామాబాయికి నేమిచెప్పిదివిఁ జేరంబోయితే! పుత్రికా! ౧౯

మ॥ కనఁ బాలియ్యఁగ నమ్మవం తవల నంకస్థాయిలన్ జేసి మి
మ్మనురాగమ్మున రేబవళ్లు మలమూత్రాదుల్శరీరంబునం
దినుకన్ శైశవమాది పెంచికొని మిమ్మెల్లప్పుడల్లారుము
ద్దనుచున్ జూచుచు నుల్లసిల్లుమది మీయమ్మమ్మనుం బాసిపో
మనసెట్లొప్పెనొ! యేమిచెప్పిచని తే! మాయమ్మరో! చెప్పవే!

చ॥ కవలగుమిమ్ముఁ బెన్నిధులఁగన్న తెఱంగునఁ జూచుచున్మహా
త్సవమున రామి లచ్చియని జంటఁగఁ బిల్చుచు బాల్యమాదిలోఁ
దవిలిన ప్రేమఁ బెంచుచు సదా యెడబాయని మామ్మకేమి చె
ప్పివిడిచిపోయితమ్మ యిటు బెట్టిద మేటికిఁ జేసి పోయితే॥ ౨౦

చ॥ అలరుచు జంటయందొకతె నక్కునఁ దాలిచి బారసాలపీ

టలపయిఁదల్లియుండ నికటంబున నిన్నొడివెట్టి యక్కయ
వ్వాలవసియించెఁ బిన్నతలి, భావమునందిదియెంచిచైన నే
పలుకునుజెప్ప కేగితివి భావ్యమటే! యిదినీకు పుత్రికా! ౬౧

మ॥ నయగారంబునఁగన్న పుత్రికలకన్నన్ మిన్నగానెప్డు మీ
పయిగారాబముఁజూపు తాతయనిపిల్వన్ లోనఁ బెల్లుబ్బ బ్రా
పయియత్తింటికి బంపునీబడినతోడై వచ్చెఁగా యట్టిరా
మయ తాతన్ దుదిఁబల్కరింపక జనన్ మాయమ్మనాయమ్మటే

మ॥ సారిదిన్ దానెటునుంచియేనిప్రియవస్తుఁ బ్రాతమున్ దెచ్చినన్
మురువొప్పారఁగఁదల్లులార! యని మిమ్మొంబిల్చి మీకిచ్చి వె
న్కరహిన్ బిడ్డలకిచ్చు నాగయ ప్రయాణక్షిప్రవై యున్న నీ
తెఱఁగున్ గన్గొనిపిల్వఁ బల్కకయెపోతే! పుత్రి! నాయంబటే!

తే॥ గీ॥ నాదు చెలికాఁడు నాయొజ్జ నాదుహితుఁడు
సాంబశివకవివచ్చి లచ్చమ్మయెక్క
డనఁగ నేమని చెప్పుదు నతని కెట్లు
చిత్తశాంతిఘటింతునో చెప్పుమమ్మ॥

ఉ॥ ఇంపుగనీదుజోడయి పఠించినయట్టి వయస్యలందరున్
గుంపులుగూడి నిన్ను పుడుకూర్మికనుంగొనవచ్చినారు నీ
వింపుగమాటలాడి కనవేమిది సెల్లునె వారికన్నులన్
బంపిలిబాష్పబిందువులు రాలెడుఁజూచితె! జాలిలేదటే! ౬౪

ఉ॥ పుట్టినయప్పుడేయుసురు బొందినిలేదని చెప్పిరంతలో
నెట్టులొవచ్చెనంచనిరి యిన్నిదినాలిటులద్దుముద్దులన్

బట్టుగఁజూపి యీకపటనాటకమాడి తుదిన్ మదాశయం
బట్టెదురంతదుఃఖవిపులాంబుధిముంచి జుణంగిపోతివే॥ ౯౯

చ॥ నిలిచిననూర్పులంగములునీల్గకయట్లనెయుండె, మోమునన్
గలకలలాడుసొక్కకళ గాటముగాఁగనుపట్టుచుండె, నె
వ్వలననుబ్రాణహీనతనువల్లిక వంచనగానియట్లుగా
వెలసితివెంతపుణ్యవతివే ! కదూనద్భుతమయ్యెఁ బుత్రికా !

సీ॥ నీదుతల్లికిఁబ్రియోన్మేషంబుచేఁబుట్టి
నింటివారనగౌరవించునట్టి
కల్వపూడిపురంబు కమ్మవారలునీదు
చెలియలిపెండిలి చేసినంత
నచటికిఁగొనిపోయి యాదరించిననాఁడు
నీవుసరస్వతీదేవివేవి
హార్మోనియంబున నమృతప్రవాహముల్
పారయుంగ గానమాధురినిఁజూపి

గీ॥ యచటివారలహృదయంబు లతులసంప్ర
మోదమగ్నంబులనుజేసి సాదరముగ
వారిమెచ్చులగంటివా తీరునేఁడు
తలఁచికొని నిల్వఁగలనె నాతల్లి కాన ! ౯౦

ఉ॥ హార్మోనియంబుమీదరుచిరాంగుళముల్ నటియింపదన్స్వరాం
తర్మిళితాత్మగానముసుధారసధారలువెల్లిగొల్పఁగా
నిర్మలగీతిఁబాడునెడ నిన్నలభారతియేయటంచు నే
నర్మిలిగందు నాప్రమదమంతయు నింకగఁజేసిపోయితే॥ ౯౧

చ॥ ఒదవిసుధాప్రవాహకలితోర్మికలై చెవులాని చిత్తస
మ్మద మొనరించు గానరసమాధురి నేఁడుదలంచికొన్న చోఁ
జెదరక పొంగిపొంగి వగచిచ్చునబగ్గనిమండు మంటలై
పొదలియలంపఁజొచ్చెఁగదపుత్రిక ! యేగతినేసహింతునే ! ౨౦

ఉ॥ నేనొకనాఁడు ప్రేకిఁగొని నెమ్మదిఁజెందినవేళ నిద్దుర౯
బూనకయుండఁగానుబుసుపోకకు నీవును నేనురాముఁడు౯
మానుగగవ్వలాడు నెడ నచ్చికఁబందెమునచ్చి చెప్పు నీ
లేనగుమోముచిత్తఖురళి౯ విడదెన్నటికైనఁ బుత్రికా ! ౨౧

మ॥ కవలై పుట్టినమిమ్ము గీర్వనిత సాక్షాత్పుత్రికా రూపమై
యవతారంబొనరించెనంచరసి విద్యాప్రాప్తికై పారశా
ల విశేషశ్రమకోర్చి మీకొరకు నిల్పంజాలితి౯ దానఁజే
సి వధూలోకము విద్యపేర్మిఁ గననేర్చె౯ మీరువిద్యావివే
క విలాసంబులు సూచినాతలఁపుజొక్క౯ బండెనంచుంటి నా
యవలేపంబడుగంటఁజేసి చనితే! హాపుత్రికారత్నమా॥ ౨౨

చ॥ పెరడుననీవునాటి తగఁబెంచెడు మల్లియయంట్లు జామ గ
న్నెరు మొదలైన మొక్కలును నేటికిఁదల్లిని వీడుబిడ్డలై
దురపిలి వాడువారె నవిదొడ్డిఁ గనుంగొనఁ గన్నులంటు పెం
దెరలయి యశ్రువారి జనుదెంచెడువానిని దప్పగానుకో॥ ౨౩

సీ॥ కవలు గల్గితిరి తొల్కాన్పున నవ్వాల
పుత్రిక లిరువురు పుట్టిరిగద
మీతల్లి దాహృదోన్మేష భారముఁదాల్చి
చరియించుటది మూఁడుసార్లుగానఁ

దగమూఁడేండ్లు కుమారితలు సుఖమున్నార
లధిక మాసంబట్లయైతి నేను
నాయున్కి తగదని ధీయుక్తి నెన్నితి
వో యకస్మాత్తుగఁ బోయితయ్యొ

గీ॥ నీతలంపౌ దైవంబునిర్ణితి యిట్టి
దో యెఱుంగలేమెంత యొత్తుకొనియేడ్వ
గండ్లఁజూడవు పలుకవీ కటికఁదనము
పాదుకొని నెట్లుచెప్పవే నీదుమదిని॥ ౭౪

ఉ॥ గారవమూరఁదేనియలుగారగ "నాన్న" యటంచుఁబిల్చియా
చీరలు నాకుఁదెమ్మనుచుఁ జెప్పిన ముద్దులపల్కులక్కటా
యారనిచిచ్చులై కడుపునందున నెక్కొనియెక్క వీఁకునన్
దీరనిమంటలై వెతలఁ దేల్చెడు నెట్లుసహింతుఁ బుత్రికా! ౭౫

సీ॥ ఐదేండ్ల ప్రాయమందంగ వల్లిక గజ్జి
లేచి బాధింప లాలించుకొఱకు
నినుభుజంబున వైచికొని రేలుదిరుగుచో
ననుఁగని నన్నెత్తికొని మెలంగఁ
జాలవునాన్న నన్ జంక నెత్తుకొనంగ
విప్రాంగనను దేరవేయొకర్తు
ననఁగ నెవ్వరువత్తురన గుడివాడలో
నున్నారు వారిదెమ్మన్న నీదు

గీ॥ మాటలోఁ గోపపడి చన్న మాతృజనని
తోడితెమ్మను ధ్వనిఁగని యీడునకును

మించు నీయుక్తిఁగని పెట్టి మెచ్చుకొంటి
చిత్తమున నిప్పుడదిసోకఁ జిచ్చుదాకు॥ ౭౬

ఉ॥ పెంపుగఁ బిన్ననాఁడు తినిపించితిఁ బొత్తున నన్నమంత పై
మంపుగఁ బెద్దవైనపుడు మానక బంతిభుజించి తెప్పుడున్
సొంపదియింకమీఁద మదిఁ జొచ్చిననచ్చటిముచ్చటల్ కదున్
రంపపుకోఁతలై మరువరానియలంతులు పెట్టకుండునే? ౭౭

తే॥ గీ॥ నోటిదిని చేతిదిని పెట్టి వాటమలర
నేఁటబెంచెడుదానిని పూఁటఁ బెంచు
కొంటి మల్లారుముద్దుగా తుంటరివిధి
కంటమనుగొట్టికొనుట యక్కటయెరుఁగక॥ ౭౮

సీ॥ గారవంబలరఁగా భారతికోకపూట
చేరిపాఠంబులు సెప్పుచుండు
ప్రియముతోఁ జిన్న చెలియలుశత్రుఘ్నుకి
తలదువ్వి జడవైచి యలరుచుండు
యనురాగమొదవగా నక్కతో నొకమారు
వేడుకగాగవ్వాలాడుచుండు
తోడిబాలికలతోఁ గూడియొక్కొకమాట
లాగుచు గీతముల్వాడుచుండు

గీ॥ వకట నీచర్యలెంతో ప్రియంబుసేయు
బదియునాళ్లేదులే నీకుఁ బదియునాళ్లు
సంఖ్యమన్వంతరంబులై జరిగనేమొ
విడిచిపోతివిగదమమ్ము గడియలోన॥ ౭౯

శా॥ మీకుద్యోగమువచ్చి హెచ్చగునెడన్ మీయింటికిన్వత్తు బా
వా! కోర్కెల్వాలయింపఁగాననుచు బావంజూచి మున్నంటివి
యా కాంక్షల్ ఫలియించుదాఁకనయినన్ హా యోర్వలేవైతివే
నీకిల్లెక్కడినుండివచ్చెనకటా నిర్వాణమిట్లియ్యెడన్॥ ౨౦

చ॥ వరగుణయుక్తయైన నినువంటితనూభవమాకు దుర్దశా
పరులకుదక్కునే! కులమువన్నియకెక్కఁగఁ బుట్టినిల్లుభా
సురముగఁజొచ్చునిల్లును విశుద్ధయశంబునను ల్లసిల్ల స
చ్చరితమునన్ మెలంగవె! నిజంబుగ నేమననేర్తుఁ! గూఁతురా!

చ॥ నెలలుకొరంతగా నిసువు నేలబడం గడుఁదేరిచూచి క
న్నులనుదితాశ్రుబిందువులు నూల్కొనఁజింతిలితౌర పుత్రవ
త్సలతయదెంతహెచ్చొ సరసంబడియేగితిబిడ్డతోడ మా
కలరదటంచునెంచితివె యట్టిదిగర్భఁపుఁదీపి పుత్రికా॥ ౨౧

ఉ॥ పెంచితిమిన్నినాళ్ళు కడుఁబ్రేమనుకన్నులఁగప్పికొంచుభా
వించితిమెంతొ మాకుఁబ్రియవృద్ధియొనర్చెదవంచు నక్కటా!
త్రుంచుకపోయెగావిధి కరుక్కునసీయనుబంధవల్లికన్
మంచితలంపడాయెఁగద మాలవిధాత్రుఁడు దుర్వినీతుఁడై॥ ౨౩

శా॥ డాయన్ వచ్చెడునట్లతద్దె మనయింటన్ నేఁడు నాగయ్యబా
బాయీ! యుయ్యెలవేయవా! యనుచుఁబిల్వన్వేపనుల్మానియున్
నీయుత్సాహముఁదీర్చుఁ దత్క్షణమునన్ నీయట్టిగారాబమే
మాయెన్ బిల్చినఁబల్కవైతివిగదమ్మా యట్టిబాబాయికిన్॥

సీ॥ పట్టెమంచమునీకుఁ బంపలేకరణాంబు
కటుకపై నిటుపెట్టి కట్టవలసె
ఘనమగు జరీచీర కట్టఁబెట్టఁగలేక
ప్రేతవస్త్రము కప్పిపెట్టవలసె
పల్లకీమేనాలు పంచిచూడఁగలేక
శవవాహనమునందు జరుపవలసె
మెత్తనిపఱుపు నెమ్మిఁగ నీకొసఁగలేక
పిడుకలచితిమీఁదఁ బెట్టవలసె
గీ॥ పరువమైనట్టి విరిమల్లెసరులొసంగఁ
దలఁపకిటు నెత్తిఁ గొఱవిఁ దాకొలుపవలసె
కటకటా! కన్నకడుపిట్టి కఠినమునకు
నోర్వఁగాఁజేసె విధి, యెంత యుగ్రుఁడయ్యె॥ 85

తే॥ గీ॥ తొలఁగెనుగదమ్మ నేఁడు నీతోడ మాగృ
హంబునందలి లక్ష్మి సత్యముగ లక్ష్మి
నీవకదలక్ష్మిబాయి! విహీనకాంతి
యయ్యె నిల్లెల్ల నీవు లేనందువల్ల॥ 86

కం॥ చిటిపొటినోములునోచుచు
చటుకున బొమ్మలకుఁ బెండ్లి సలుపుచుఁ గడుము
చ్చటలాచరించు నీకత
మటుమాయంబయ్యె నేఁడు మాకుఁగుమారీ ౮౭

ఉ॥ హాసుకుమారి! హాసుగుణ! హామణిహారమ! హానిధానమా!
హాసువ్రతోల్ల సత్ఫలమ! హామదుదంచితగర్భరత్నమా!

హాసముపాత్తమద్ధృదయహర్షరసోదయమా! నిరాశులన్
జేసి దివంబు నేఁడిటులఁజేరితివే! ప్రియపుత్రికామణీ! ౮౮

ఉ॥ హానవపద్మకోరకమ! హానవనీతసమానపేశలా!
హానునురత్నపుందళుక! హాచిలుకా! తొలుకాఱుక్రొమ్మెఱుం
గా! ననుఁగన్నతల్లి! నవకల్పకవల్లి! యెటేఁగితివ్వు డా
హా! ననుఁబాసి, నీకుఁదగునా వగనాకొనరించిపోవుటల్? ॥

—♦ అపమృత్యువు ♦—

ఉ॥ మిక్కుటమైనతృష్ణ నపమృత్యువు నిన్గబళించిపోవఁగా
నెక్కడనుండివచ్చెనోకో! యీయెడఁగన్నడనేని నేనిదే
గ్రక్కున కంఠమున్నులిమి కన్నులుచీలిచి దంష్ట్రిలూడ్చి పే
రుక్కున దానిపేరడపకుందునె? యొక్కక్షణంబులోపలన్॥

—♦ పరలోకబంధుత ♦—

మ॥ పరలోకంబునకేగిన ట్టిచటిసంబంధంబుపాటించి య
క్కరతో నీకును మేనయత్తసుతయాఁగా, సుబ్బమంజూచియా
వరుసన్ . నీచెలిరాఘవమ్మఁగని తద్వార్తల్విచారించి ని
ర్భరమోదంబుననుందురో! యుచితమౌ బాంధవ్యమేపారఁగన్॥

చ॥ పెరిమెనునిన్ను మేకొనుచుఁ బెంచెడి నీతొలియేటిజన్మవా
సరమున నీపితామహుఁడు సాధుఁడు వేంకటనారసింహుఁ డా
దరమునపాయసాన్నముఁదుదన్భుజియింపుచుఁదృప్తినొందుచున్
సురపురినుండె తోడతఁడెనూ! భయమందకుమమ్మ పుత్రికా!

—♦ శాంతి - వైరాగ్యము. ♦—

చ॥ కడుపునఁగన్న మోహముజగంబునఁబాయఁదరంబెకూఁతులో
గొడుకులొపుట్టఁగానె కలుగుంగడుముచ్చట వారికెద్ది యే
డెడదతటస్థమానెడల బెంగమునింగెడి యేడుపేగదా
యెడదవిడం గడంగుదు రిదేమిస్వభావమొ లోకమెల్లెడన్॥

ఉ॥ వారికివీరి కేమి యనుబంధమొ పుట్టినయప్డుచచ్చిన
ప్డేరునుగూడరారు మదినేచుదు రొండొరులెందుకోసమో
దూరుచు వారివీరివలెదూరితి నెవ్వఁగచిచ్చుఁ బుత్రి! నిం
డారు విరాగి తారసమునన్ నినుఁగూరిచి చల్లఁజేసితిన్॥ ౯౮

చ॥ సిరికింగాల్ని లదంచువింటి మునులక్ష్మిబాయి! నీవిప్పుడా
చెరియంజూపితి నీస్వభావమది యిస్సీ! చాలు నీకోసమి
క్కరణిం నెవ్వఁగగుందనేటికి విరాగస్వాంతముంగంటినిం
దరయం నా వగ నావిరాగమును మార్గాదర్శకంబా నిలన్॥

మ॥ జయమానంచుహరిందలంచుచు నెనిచ్చల్ "తస్యవిత్తంహరా
మి" యటంచచ్యుతుఁడన్న మాటస్మృతిరామిన్గ్రిమ్మునాగర్వముం
దయతో వాఁడెతొలంగఁజేసెను నినున్ దాఁగొంచునోలక్ష్మిబా
యి! యహాయాహరిమాటజ్ఞప్తిఁగొని హాయింజెందితిన్నేనిదే॥

చ॥ పరముఁదలంచువానికి నపాయమెరాదొకవేళ పూర్వక
ర్మరచనవచ్చెనేని యది మాధవుఁడప్పుడె తొల్గఁజేయుఁద
న్మరువక యున్నవానికిది మంచికెయన్కొనవచ్చు నేటికిన్
ధర సుఖదుఃఖముల్వరుస దార్కొనుఁగావునఁ జింతయేటికిన్॥

చ॥ తనువులు నీటిబుగ్గలు సదా హరిమాయ నెఱుంగ లేముపో
ఘనవిపదంధకారరవి కౌస్తుభ భూషణు సేవయొండె యీ
జనులకుఁదారకంబు మనసా! మనసార మెఱింగి యింతనై
నను జెడుచింతలన్ జనక నావశమైనిలు చెప్పినట్లుగాన్॥ ౯౮

చ॥హరుఁడపమృత్యుహంత! పరమాత్ముఁడుశంభుఁడుకాశికాపురీ
వరుఁడగు విశ్వనాథుఁడు శివంకరుడై భవదాత్మశాంతిఁదాఁ
గరుణనొసంగుఁగాత మని గంగనునీతను శల్యజాలముల్
చిరముగ నిల్పఁచేసి నినుఁజెందిన కల్మషముల్ హరించి సు
స్థిరముగఁ బుణ్యలోకములఁ జేరి సుఖింపుము లక్ష్మిబాయి యు
ర్వరపయి నీదుపేరు నిలువంబడ శాశ్వతకీర్తిగల్గ భా
సురతర దివ్యభోగములు చూఱగొనం గృతియొందునీకు నే
నిరవుగ నంకితంబుగ రచించెద శాంతివహింపు పుత్రికా॥ ౯౯

శా॥ లక్ష్మీంప్రాగనపాయినీం జలధిజాం లక్ష్మీపతీమగ్రహీ
ర్లక్ష్మీంమేతనయాం తథాద్య జలభృల్లక్ష్మీశుభాంగాగ్రహీః
లక్ష్మ్యాహం తవదక్షిణా ముపనయే లక్ష్మీస్మృతిం సత్కృపా
లక్ష్మ్యాప్రాగివ పశ్యతామనుచు నోలక్ష్మీశ! నిన్గొల్చెదన్॥ ౧౦౦

ఉ॥ నందగిరీంద్రుడౌనరుసు నందనుఁడన్ కవివేంకటప్పయా
ఖ్యందగువాఁడ నీకుఁ బితనై యిటు నీదగు నాత్మశాంతికై
వందురిపుత్రికాస్మృతి భవస్మృతికై విలపించి చేసితిన్
సుందరి లక్ష్మిబాయి! పరిశుద్ధగతిన్ గనుమమ్మ పుత్రికా॥ ౧౦౧

ప్రకటన.

వెలకుదొరకు పుస్తకములపట్టి. అంచెకూలిగాక.

1	శ్రీమద్రామాయణాద్భుతోత్తరకాండము [అపూర్వము పారాయణోపయుక్తము రుచిరాలంకారభూయిష్టము 6 ఆశ్వాసములు]		రు 1-4-0
2	జగన్నాథీయము [వడాలిమహాత్మ్యము - అపూర్వగ్రంథము]		0-8-0
3	శుద్ధాంధ్రమేఘసందేశము	విప్రలంభశృంగారము	0-3-0
*4	ఆంధ్రీకృతమేఘసందేశము		0-3-0
*5	చంద్రిక [నవలాప్రబంధము ప్రతిస్త్రీపురుషుఁడుచదువఁదగినది]		0-8-0
6	బాలాశతకము [స్త్రీనీతులు] రెండవకూర్పు		0-1-6
7	సీతారామశతకము	భక్తిరసప్రధానములు	0-1-0
8	రామశతకము		0-1-0
9	ఆదికేశవశతకము		0-1-0
10	శ్రీశైల హనుమచ్ఛతకము		0-1-0
11	బ్రహ్మపుత్రాభ్యుదయము [పొగాకుమహిమ]		0-1-6
12	గంగిరెద్దు [హాస్యము]		0-1-0
13	స్త్రీవిద్యాసారసంగ్రహము [వచనము]		0-1-0
14	దొంగసామిచరిత్ర [నిజమయినకథ]		0-1-0
15	శ్రీకృష్ణమానసపూజ	సంస్కృతము రెండవకూర్పు	0-1-0
16	హరిహరస్తోత్రతారావళి		0-1-0
17	కనకదుర్గాస్తోత్రరత్నమాల		0-1-0
18	అంగలూరు విలేజిభూగోళము		0-8-0
19	పొమల్లు జయధ్వజచరిత్ర		0-1-0
20	పుత్రికాస్మృతి [కరుణరసభూయిష్టము]		0-2-0
21	బాలతొడవు [అమూల్యము]		ఉచితముగ నొసగబడును.

* అచ్చులోనున్నవి.

వలయువారు.—

లక్ష్మీగ్రంథాలయము,
అంగలూరు, కృష్ణాజిల్లా.
అని వ్రాయవలెను.

10083